

De parelkoopman

De gelijkenis van de kostbare parel is evenals het verhaal van de schat in de akker alleen in het Mattheüsevangelie overgeleverd (Matt. 13:45 en 46). Tegen Zijn discipelen zei Jezus: "Het koninkrijk der hemelen is eveneens gelijk aan een koopman die mooie parels zocht; toen hij nu één zeer kostbare parel gevonden had, ging hij weg en verkocht alles wat hij had, en kocht die".

Gezien de overeenkomst tussen een kostbare parel en een verborgen schat nemen vele uitleggers aan dat beide gelijkenissen dezelfde strekking hebben. Ook de NIV Study Bible zegt over beide gelijkenissen: 'Het koninkrijk der hemelen is zó kostbaar dat men bereid moet zijn om daarvoor alles op te geven'. Volgens Matthew Henry is de parel van grote waarde Christus. De zoekende koopman is dan de gelovige, die niet moet rusten totdat hij Hem gevonden heeft. Zodra hij Hem vindt, moet een zondaar alles achterlaten en de Messias volgen.

De gangbare uitleg

Ook de verklaringen die doorgaans van deze gelijkenis worden gegeven, kunnen mij niet erg overtuigen. De redenen voor mijn twijfels zijn de volgende:

1. Commentaren spreken over 'de parel van grote waarde' of 'de gelijkenis van de kostbare parel'. Maar in de Bijbel is de parel niet het punt van de vergelijking. In vers 45 staat niet: 'Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een parel'. Er staat: "Het koninkrijk der hemelen is gelijk aan een koopman". Kopjes in Bijbelvertalingen kunnen de argeloze lezer misleiden. Er had moeten staan: 'De gelijkenis van de parelkoopman';
2. gelijkenissen waren bedoeld om aan de discipelen "verborgenheden" te openbaren (Matt. 13:11). Dat het volgen van Christus offers vraagt, was echter geen verborgenheid. Zoals eerder opgemerkt, had Hij het dikwijls tegen Zijn discipelen gezegd (Matt. 6:24; 8:18-22; 10:34-39 en 16:24-27);
3. wanneer twee gelijkenissen dezelfde strekking zouden hebben, zou één van beide verhalen uit de tekst geschrappt kunnen worden zonder de Bijbelse boodschap geweld aan te doen. Echter: er staat in de Bijbel niets voor niets; geen *tittel* of *jota* kan worden gemist (Matt. 5:18);
4. er zijn tussen beide gelijkenissen inderdaad belangrijke overeenkomsten. In beide gelijkenissen gaat de gelukkige vinder 'weg' (of 'heen') om een koop te kunnen regelen. In beide gevallen verkoopt de hoofdpersoon "alles wat hij heeft" om zijn grote aanschaf te voldoen. Echter:
5. tussen beide gelijkenissen bestaan ook belangrijke verschillen. Over "blijdschap" wordt gesproken in de eerste gelijkenis maar niet in de tweede. Over het "zoeken" van de koper wordt gesproken in de tweede gelijkenis, maar niet in de eerste. Er is in het eerste verhaal sprake van het "verbergen" van kostbaarheden, niet in het tweede. Het koninkrijk der hemelen is in de eerste gelijkenis gelijk aan een schat, maar in de tweede aan een parelkoopman. Uit de verschillen tussen beide verhalen blijkt dat hun strekking niet identiek is.

Parels in de Bijbel

Parels worden in het Nieuwe Testament bij zeven gelegenheden vermeld. In de evangeliën vinden we buiten deze gelijkenis maar één verwijzing. Tegen Zijn discipelen heeft Jezus gezegd: "Geef het heilige niet aan de honden en werpt uw parels niet voor de varkens; opdat zij ze niet misschien met hun poten vertrappen en zich omkeren en u verscheuren" (Matt. 7:6).

In deze tekst is "parels" een omschrijving van "het heilige", waarmee Jezus bedoelt: de heilige dingen van God, het onderwerp van Zijn eigen onderricht in de Bergrede, het koninkrijk en Zijn gerechtigheid (vgl. Matt. 6:33). De leerlingen zouden niet aan iedereen kunnen voorhouden wat ze van hun Meester hadden gehoord. De "honden" en de "varkens", dat wil zeggen: de niet-Joden (vgl. Matt. 15:26 en 27 en Mark. 7:27 en 28) zouden de boodschap niet waarderen en zich tegen de

discipelen keren als die in hun bijzijn over heilige dingen zouden beginnen. Omdat Jezus het woord "parels" gebruikte als symbool van "het heilige", namelijk: de gerechtigheid van het koninkrijk, ligt het voor de hand om aan te nemen dat het woord ook in de gelijkenis van de parelkoopman deze betekenis heeft.

Uit een drietal teksten blijkt dat parels vooral door vrouwen als sieraad werden gedragen (1 Tim. 2:9 en Openb. 17:4 en 18:16). Qua kostbaarheid worden ze op één lijn gesteld met goud, zilver en edelstenen (Openb. 18:12). De laatste tekst is van bijzonder belang. Over het nieuwe Jeruzalem, de bruid, de vrouw van het Lam, merkt Johannes op: "En de twaalf poorten waren twaalf parels, elk afzonderlijk van de poorten was uit één parel" (Openb. 21:21). De "bruid" (vs. 9) is met allerlei edelgesteente voor haar man versierd (vs. 2 en 19). In verband met haar poorten wordt vermeld: "En geenszins zal in haar iets onheiligs binnengaan, noch wie gruwel en leugen doet, behalve zij die geschreven zijn in het boek van het leven van het Lam" (vs. 27).

Indien de parel model staat voor de gerechtigheid van het koninkrijk, dan beelden de paarlen poorten van het nieuwe Jeruzalem uit dat alleen wie deze gerechtigheid bezit de stad kan binnengaan.

Het zoeken naar parels

Van de koopman in de gelijkenis wordt gezegd dat hij mooie parels "zocht". Over dat 'zoeken' had Jezus eerder gesproken; we lezen in het Mattheüsevangelie immers: "Weest dan niet bezorgd, door te zeggen: wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmee zullen wij ons kleden? Want naar al deze dingen *zoeken* de volken; want uw hemelse Vader weet dat u al deze dingen nodig hebt. *Zoekt echter eerst het koninkrijk en Zijn gerechtigheid*, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden" (Matt. 6:31-33).

In verband met de gerechtigheid van het rijk had Jezus ook gezegd: "Bidt, en u zal gegeven worden; *zoekt, en u zult vinden*; klopt, en u zal worden opengedaan. Want ieder die bidt, ontvangt, en die zoekt, vindt; en die klopt, zal worden opengedaan" (Matt. 7:7 en 8).

Uit deze teksten blijkt dat het 'zoeken naar mooie parels' beeldspraak is voor het zoeken van de gerechtigheid van het koninkrijk. Aangezien het rijk gelijk is aan "een koopman die mooie parels zocht" is de koopman uit het verhaal niet een beeld van de gelovige. In vers 45 staat niet dat wie het rijk *binnengaat* gelijk is aan een koopman, maar dat het *rijk* gelijk is aan een koopman. De koopman is de belichaming van het rijk en daarom een beeld van de koning. Vorst en rijk worden in de Schrift vaak vereenzelvd. Dat deed Daniël bijvoorbeeld in zijn uitleg van de droom van Nebukadnezar (Dan. 2:36-39). De koopman is de Messias; Jezus Zelf.

Over het zoeken naar 'parels' wordt in de evangeliën dikwijls gesproken. Zo verhaalt Lukas hoe Jezus al vanaf Zijn vroegste jeugd bezig was met de Schriften, die overpeinsde en ijverig bestudeerde. Toen Maria en Jozef de twaalfjarige Jezus na het paasfeest in Jeruzalem uit het oog hadden verloren en Hem dagenlang hadden gezocht, bleek er het volgende aan de hand te zijn: "En het gebeurde na drie dagen, dat zij Hem in de tempel vonden, waar Hij zat te midden van de leraren en naar hen luisterde en hun vragen stelde. Allen nu die Hem hoorden, waren buiten zichzelf over Zijn inzicht en Zijn antwoorden. En toen zij Hem zagen, stonden zij versteld; en Zijn moeder zei tot Hem: Kind, waarom heb Je ons dit aangedaan? Zie, je vader en ik hebben Je met smart gezocht! En Hij zei tot hen: Waarom hebt u Mij gezocht? Wist u niet dat Ik in de dingen van Mijn Vader moet zijn? En zij beseften het woord niet dat Hij tot hen sprak" (Luk. 2:46-50).

In een later voorval beschouwden de geestelijke leiders van Israël Jezus als een ongeletterde handwerksman, in theologisch opzicht dus als een 'beunhaas'. Maar ze konden niet ontkennen dat Zijn kennis van de Schriften ongeëvenaard was: "... toen het feest al half voorbij was, ging Jezus op naar de tempel en leerde. De Joden [d.w.z. de Judeërs] dan verwonderden zich en zeiden: Hoe is Deze zo geleerd zonder onderwezen te zijn?" (Joh. 7:14 en 15).

Iets dergelijks gebeurde ook toen de Here Jezus sprak in de synagoge van Nazareth: "En Hij kwam in Zijn vaderstad en leerde hen in hun synagoge, zodat zij versteld stonden en zeiden: Waar heeft Deze die wijsheid en die krachten vandaan? Is Deze niet de Zoon van de timmerman? Heet Zijn moeder niet Maria en Zijn broers Jakobus, Jozef, Simon en Judas? En zijn Zijn zusters niet allemaal bij ons? Waar heeft Deze dan dit alles vandaan?" (Matt. 13:54-56).

Jezus bezat wijsheid omdat Hij vanaf Zijn vroegste jeugd de Schriften had onderzocht en daarbij was geleid door Gods Geest. Tweemaal lezen we dat Hij geleidelijk groeide zoals ieder mens, maar Zich ook van Zijn omgeving onderscheidde: "Het kind nu groeide op en werd gesterkt, vervuld met wijsheid; en [de] genade van God was op Hem" (Luk. 2:40) en "En Jezus nam toe in wijsheid en grootte en gunst bij God en mensen" (vs. 52).

De Messias was een "koopman", omdat Hij naar parels zocht met de bedoeling om die aan anderen door te geven. In het Oude Testament was Israël opgeroepen om 'waarheid, wijsheid, vermaning en verstand' te kopen (Spr. 23:23), de ware 'spijs en drank' die het hart blijvend kan verzadigen (Jes. 55:1-7). Voor de gerechtigheid die God vereist, kunnen gelovigen terecht bij de parelkoopman. Die verkoopt zulke parels 'zonder geld en zonder prijs'. En tóch is het de allerbeste waar (Jes. 55:1-3).

De kostbare parel

Toen Jezus de gelijkenis vertelde, leek Zijn 'handel' te worden bedreigd met een faillissement. Velen in Israël moesten van Hem en Zijn onderwijs niets hebben. De geestelijke leiders van het volk beweerden dat Hij met hulp van de duivel wonderen verrichtte (Matt. 12:22-32). De tijdgenoten van Jezus bekeerden zich niet, in tegenstelling tot de inwoners van Ninevé, die zich hadden bekeerd op de prediking van Jona. Ze waren slechter dan de (heidense) koningin van Scheba, want die had een verre reis gemaakt om naar Salomo te kunnen luisteren (Matt. 12:38-42). Zelfs Jezus' broers geloofden niet in Hem en Zijn moeder begreep van Zijn missie weinig (Matt. 12:46-50).

Wat zou de parelkoopman nu doen? Zijn winkel sluiten? Volgens de gelijkenis deed Hij dat niet. Hij vond 'één zeer kostbare parel'. Wat zou de betekenis van dit symbool zijn?

In de profetie van Jesaja over het 'kopen' van ware rijkdom door Israël wordt gesproken over "een eeuwig verbond" (of: verbond van de eeuw), "de betrouwbare genadebewijzen van David" (Jes. 55:3). Betrouwbaar ondanks de ontrouw van het volk Israël en haar koningen.

In het laatste Bijbelboek vormen parels de toegangspoorten tot het nieuwe Jeruzalem. Elke poort van die stad bestaat uit 'één parel' (Openb. 21:21). Een parel van enorme afmetingen en daarom ongelooflijk kostbaar.

Het ligt voor de hand om te veronderstellen dat de "zeer kostbare parel" die de koopman vond een beeld is van de gerechtigheid die nodig is om het rijk van God in de toekomstige eeuw te kunnen binnengaan. Een gerechtigheid die niet van de mens, maar van God afkomstig is, en daarom onvergankelijk en smetteloos wit is als een schitterende parel. Een gerechtigheid die "overvloediger is dan die van de Schriftgeleerden en farizeeën" (Matt. 5:20). De gerechtigheid waarmee de vrouw van de HERE Zich in de toekomst zal mogen tooien.

Toen er ondanks de vele wonderen en tekenen die Hij met Zijn discipelen had gedaan van bekering en gehoorzaamheid bij Israël geen sprake was, moet Jezus hebben gedacht aan de passages uit de wet en de profeten, waar sprake is van een nieuw verbond dat God eens met Zijn volk zal oprichten. Een verbond waarvan de zegeningen niet afhankelijk zijn van de trouw van de menselijke verbondspartners, maar alleen van de trouw van hun Schepper. Een verbond waarin de Schepper de gerechtigheid die nodig is om in Zijn nabijheid te kunnen verkeren Zélf in het binnenste legt van het volk dat Hij heeft uitgekozen: "Zie, de dagen komen, luidt het Woord des HEREN, dat Ik met het huis van Israël en het huis van Juda een nieuw verbond sluiten zal. Niet zoals het verbond, dat Ik met hun vaders gesloten heb ten dage dat Ik hen bij de hand nam, om hen uit het land Egypte te leiden: Mij verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik Heer over hen ben, luidt het Woord des HEREN. Maar

dít is het verbond, dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na deze dagen, luidt het Woord des HEREN: Ik zal Mijn wet in hun binnenste leggen en die in hun hart schrijven, Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. Dan zullen zij niet meer een ieder zijn naaste en een ieder zijn broeder leren: Kent de HERE: want zij allen zullen Mij kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, luidt het Woord des HEREN, want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken" (Jer. 31:31-34).

Voor Israël geldt: wanneer 'de wet in je binnenste is gelegd en in je hart is geschreven', ben je niet langer ongehoorzaam en vijandig, maar rechtvaardig en trouw. Dan kun je het nieuwe Jeruzalem binnengaan (Openb. 21:27) en de betrouwbare genadewijzen van David, de zegeningen van het nieuwe verbond, genieten.

De koop van de parel

Nadat hij de kostbare parel had gevonden, ging de koopman "weg en verkocht alles wat hij had, en kocht die" (Matt. 13:46). Dezelfde beeldspraak had Jezus al eerder gebruikt (vs. 44). In de gelijkenissen van de schat in de akker en de parelkoopman heeft 'weggaan' of 'heengaan' dezelfde betekenis als in het evangelie van Johannes. Het heeft betrekking op de gang van de Messias naar het kruis. Hij zou van Zijn leerlingen 'weggaan' door te sterven. Hij "verkocht alles wat hij had" door afstand te doen van Zijn messiaanse heerlijkheid en zelfs van iedere vorm van menselijke waardigheid. Al Zijn kennis, alle parels die Hij uit het Woord had opgegraven, moest Hij opgeven. Want er is "geen werk of overleg of kennis of wijsheid in het dodenrijk" waarheen Hij ging (Pred. 9:10).

Toch kocht Hij juist zó de kostbaarste parel. Hij verwierf voor Israël de gerechtigheid die nodig is om het rijk van God te kunnen binnengaan. Zo loste Hij het probleem van de menselijke zonde op. De schrijver van de Hebreeënbrievet zegt over het werk van Jezus: "Deze (...) is (...) nadat Hij <door Zichzelf> [de] reiniging van de zonden tot stand heeft gebracht, gaan zitten aan [de] rechterhand van de Majesteit in [de] hoge (...) Maar nu is Hij eenmaal in [de] voleinding van de eeuwen geopenbaard om <de> zonde af te schaffen door het slachtoffer van Zichzelf" (Hebr. 1:3 en 9:26b).

Paulus schrijft in zijn brief aan de Romeinen: "Want als door de overtreding van de ene de dood heeft geregeerd door die ene, veel meer zullen zij die de overvloed van de genade en van de gave der gerechtigheid ontvangen, in [het] leven regeren door de Ene, Jezus Christus - zoals dus door één overtreding tot alle mensen veroordeling [kwam], zo ook door één gerechtigheid tot alle mensen [de] rechtvaardiging van [het] leven" (Rom. 5:17 en 18).

Door Zijn dood werd de Messias de 'Verbondmaker' (d.w.z. het inwijddende Slachtoffer, Hebr. 9:16-18) en door Zijn opstanding de Middelaar van het nieuwe verbond. Hij zal Zijn volk besprenkelen met Zijn Eigen bloed, en daarmee hun zonden wegdoen (Hebr. 12:24; vgl. Hand. 3:19 en Rom. 11:27). Hij legt Zijn Eigen leven in de mensen die Hem toebehoren, waardoor ze anders gaan denken en handelen en God oprecht gaan dienen (Hebr. 9:13 en 14). Zo zal de belofte van het nieuwe verbond worden vervuld, dat God Zijn wetten in het verstand van Israël zal geven en die in hun harten zal schrijven, zodat Hij hun tot een God en zij Hem tot een volk zullen zijn (Hebr. 8:8-10). Deze kostbare parel is door de Messias verworven. Daarvoor offerde Hij alles op wat Hij bezat.

Tegenstelling met het voorafgaande

De gelijkenis van de parelkoopman is in menig opzicht de tegenpool van de gelijkenis van het mosterdzaad. Met het verhaal van het mosterdzaad beschreef de Messias wat er zou gaan gebeuren wanneer de mensheid, uitgaande van het Woord van God, ging "werken" en "haar eigen gerechtigheid trachtte op te richten" (vgl. Rom. 9:30-10:4). Door het streven om naar eigen inzicht aan het rijk van God te bouwen, zou er een machtige boom ontstaan - imponerend en indrukwekkend, maar juist daardoor ook een woonplaats voor "vogels van de hemel", dat wil zeggen: voor handlangers van de satan. Met het verhaal van de parelkoopman liet de Here zien hoe de gerechtigheid van God zou worden verworven, de ware gerechtigheid die nodig is om het koninkrijk

der hemelen te kunnen binnengaan (Matt. 5:20). De Messias zou op aarde niet groot worden, maar zou juist "alles verkopen wat Hij had" om langs die weg de ene parel in bezit te krijgen.